

Nők a pilóta-fülkében

A férfiuralom a Lufthansa pilótafülkéjében belátható időn belül véget ér. Heinz Ruhnau, a légiforgalmi társaság vezetője maga mutatta be az első két nőt, akiket a vállalat a pilótáiskolába április 21. óta kiképezhet.

Nem a Lufthansa az első légiforgalmi társaság, amely női pilótákat képez ki. A Szovjetunióban, az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában a női pilóta már régóta mindennapi jelenség. Ha a szolgálati beosztás ügy hozza, még a nagy távolságú légiútvonalokon is teljes egészében női személyzet vezeti a repülőgépet. Már az NSZK-ban is ülnék nők a repülőgép kormányánál. Olyan hivatásos pilótán, akit még nem osztottak be légiútvonal-szolgálatba, több mint egy tucat van. Még a megmondott Swissairnál is eleget tett két évvel ezelőtt a 24 éves Gabriella Lüthi a felvételi vizsga követelményeinek és azóta megszerelte igazolványát.

Védett motívumok

Igen, védettek, mert Gerle Margit háromdimenziós kerámiaképződményei és Benes József kétdimenziós titokzatos faliaszörnyei, köztöltő alakzatai izig-vérig saját szellemi teremtényeiknek tekintendők, és mára olyan jelenszerekké lettek, amelyeket csak ők képesek közlési céllal felhasználni. Szentesi közös kiállításuk legfőbb tanulsága éppen az, hogy a tárlat két szuverén alkotó munkásságába enged betekinteni, és együttes jelentőségük révén a „saját vizuális nyelvrendszer” még szembetűnőbb, mint akkor, mikor nagyobb kollektív tárlatokon találkozunk munkáikkal.

Gerle Margit jó évtizedes munkálkodása során a kerámiakészítés alapjait nyúlta vissza, és az anyagátalakítás legegyszerűbb fogásait felelevenítve, csak belső meggyőződésére és anyagának életre keltesére figyelt. Rövidesen meg is jelentek kiállítótermeinkben az antropomorf alakzatok, ame-

lyek már félreismerhetetlenül magukon viselték Gerle sajátos plasztikai gondolkodásának jegyeit. Ezzel párhuzamosan kezdett feltűnően különbözni pályatársaitól abban, hogy tárgyai messze túlléptek az üres esztétizálás általános elterjedt keramikus gyakorlatán, de a másik, jellemző keramikus eljárásmodot, az anyagban rejlő erőket, hatások érvényre juttatását sem követte.

Saját utat járt: kerámialakzatai mintha modelleznek az életerőt, fikcióként teremtett vegetációt alkotnak, ahol hasonlatossági alapon, ha kell, környezetünk visszasságaira ismerünk, vagy éppen a holt anyagnak szüntelen változást, mozgást adó életjelenségekre lelünk. Alakzatai kitaláltak, képzelet szülte formákat öltenek. Sok esetben nemhogy szépek, de rútak, visszataszítók, de mindig emlékeztetnek valamire, s legfőképpen ugyanazoknak a törvényszerűségeknek engedelmessé válnak, mint amik

a Földön minden élő növekedését, mozgását, terjeszkedését meghatározzák. Tehát edestestvéreink ők, Gerle „hajtásai”, „védett”, vagy „mérgező növényei”, „tájai” és „kiskertje”.

Megkülönböztető tulajdonsága plasztikáinak az is, hogy alakzatai szüntelen változásban, lassú mozgásban levőnek tűnnek. Sajátos állapotok hordozóiként, titokzatos erők hatása alatt „növekednek”, hajladoznak, csavarognak a szabad tér megnyitott dimenziói felé. Gerle művészetének titka éppen ebben rejlik, képes ugyanis a megszárdult, holt anyag legsajátabb tulajdonságát, a statikus állapotot, a formák dinamizmusa révén elfedni.

Benes József művészetének gyökeresen mások a kiindulópontjai. Ő a társadalmi lét viszonyait modellezi, bonyolult jelrendszerrel a mai kisméretű életérzést fogalmazza meg. A kiállításon még bemutatott néhány szerigrafát a korábbi munkái közül is, a köztöltő figurák, pókszerű emberszörnyek sorozatából. Jól látni, hogy az újabb korszakából származó grafikáin már egyáltalán nem enged teret karikatúraszerű ötleteinek, és a bombasztikus ötletek hatásmechanizmusának. Pékezte motívumainak burjánzását, tereit engedték a vizuális képletserűségnek. Visszafogta lapjai színezését is, és főszerepet adott a fotonak, mint a környezetünk kölcsönzött, manipulált látványelemek dokumentálójának. Jó érzékkel talált rá a bebugyolált alakzatokban rejlő asszociációs lehetőségekre, mai kelletű munkáit már uralkodik a monumentális faliaszörnyek, vászonbugyrokba csomagolt titokzatos valamik alakzatai. Benes az ezekben rejlő vizuális lehetőségekkel mestersen operálva, kozmikus méretű szorongások interpretálójává lényegíti át motívumait.

Különös világként jellemeztem a grafikáin megteremtett világot, alighanem érzékcsalódás áldozataként, hiszen nincs Benes grafikáin egyetlen elem se, amit ne közvetlen alföldi környezetünkben menekített volna át lapjaira. Ugyanazt a világot modellezi, amiben élünk, csak éppen ő abból azt látja meg, amit mi csak érzünk. Benes művészetének vonzása ebben relik.

Péter László

Tóth Attila

Makó szobra

Csak most tűnt föl, amikor Tandi Lajos cikkében olvassuk: nem ismerjük a színház előcsarnokában ismét fölállított mellszobrának, Makó Lajos büsztjének alkotóját. Az útikönyvek nem közlik, az enyém sem, de akkor nem tartottam fontosnak, hogy utána járjak, hiszen úgysem volt látható. Most ideje pótolnunk, s néhány szóval emlékeztünk Makó Lajosra, szobrának történetére, és elfelejtett alkotójára.

Makó Lajos (1854—1908) három ízben (1889—1892, 1895—1899, 1905—1908) volt a szegedi városi színház igazgatója. Az operettkultusszal szemben gondja volt a klasszikusokra, és az akkor modern társadalmi drámákra is. Maga is írt népszínműveket, zenét is szerzett hozzájuk, sok operát, színművet fordított.

Szinte a színpadon halt meg. A *Bánk bánt* adták 1908. november 12-én, és ő Tiborcot alakította. Ott lett rosszul a világot jelentő deszkákon, és még azon az éjszakán meghalt.

A temetés után az első társulati ülésen Csiky László indítványára a színesek elhatározták, hogy mellszobrát állítsanak a jeles direktor emlékének.

A határozatból csak két évre rá lett valóság. Közadakozásból gyűjtötték össze a pénzt, és megbízták Vigh Ferencet a szobor elkészítésére. A halál második évfordulóján leplezték le a szobrot, 1910. november 12-én. Azon az estén ismét a *Bánk bánt* játszották — Makó emlékére.

Ki volt Vigh Ferenc? A Művészeti Lexikon szerint 1881. április 5-én Hódmezővásárhelyen született. (A *Vásárhelyi jelesek* című helyi életrajzi lexikon nem vitt róla tudomást.) Fényképét és addigi életrajzát közli a Színházi Újság 1910. november 20-i száma, éppen a Makó-szobor kapcsán. Szoborról Babits barátja, Kún József írja ugyanott: „Szeged a szobrok városa. Sajnos, nem a jó szobroké. A Dugonics- és a Tisza Lajos-szobrokat kivéve mind gyengébb alkotás. E két szép emlékműhöz egy harmadik művészi szobor került. Makó Lajos mellszobra. Igaz, hogy ez az emlékmű nem nagygényű, hanem csak kisebb méretű, intim mellszobor. Szerencsére azonban a művészi alkotás értékét nem a nagyság és méret, hanem a minőség szabja meg.”

Önéletrajzát 1947-ben a városi tanács fölszólítására

— több szegedi művésszel együtt — Vigh Ferenc is megírta, és közöltem a Somogyi-könyvtár Műhely 1975. évi 3. számában. Ebből kiderül, hogy szülővárosából gyermekként került át Szegedre, iskoláit is itt végezhette, ezért emlegetik a kritikák szegedi szobrászként. Négy középiskola után 1902-től Szeged 500 koronás ösztöndíjával végezte el a budapesti főiskolát, ahol Mátrai Lajos tanítványa volt. 1904-ben szintén a város ezer koronás ösztöndíjával a müncheni akadémiaira iratkozott be, és négy évig Balthazar Schmidt tanítványaként sajátította el a szobrászati titkait. 1905-ben nyolc hónapot töltött a nagybányai festőiskolában, 1906-ban Párizsban képezte magát tovább. Hosszabb tanulmányúton volt Bécsben, Milánóban, Genovában, Mentonban, Monte Carlóban, Nizzában, Marseille-ben. 1915-ben bevonult katonának, 1918-ban szerelt le. 1919-ben Stróbl Alajos iskólájába iratkozott.

Makó Lajos szobrán kívül ő készítette el Magyar Gábornak, a piarista gimnázium igazgatójának, a később

bi tartományfőnöknek mellszobrát, és a mórakalmi honvédtisztek domborművét is. A Dugonics Társaság megbízásából Mikszáthról emléklapkeletét csinált jubileumára, 1910-ben. Az ország különféle helyein számos hősi emlékműve áll.

Francia felesége, Chevalier Antónia (1886—1922) festőművész volt. 1911 novemberében — erről Szelesi Zoltán *Szeged képzőművészete* című műve is beszámol — a Közművelődési Palotában közös kiállításuk nyílt. Ezt Szőri József festőművész és műkritikus méltatta a Delmagyarország hasábjain.

1947-ben Vigh Ferenc a Bérházban, a Széchenyi tér 11. sz. I. emeleti 2. sz. lakásában élt. A lexikon szerint 1948-ban hunyt el. Halálának napját nem közli a lexikon.

A színházi ünnepségek közt essék némi fény az elfelejtett szegedi szobrászművészre, a Makó-szobor kiváló alkotójára is. S érdemes lenne ízléses kis résztáblán föltüntetni a nevét, hogy többé ne merüljön feledésbe.

Családi események

Ilonának Adrienn, Tokodi Jánosnak és Rajkai Ilona lidónak David János, Szabó Attilának és Szűcs Katalinnak Attila, Királyi Endre Jánosnak és Simon Zsuzsannának Kitti, Nyerges Zoltánnak és Baesa Agnes Erzsébetnek Stefánia nevű gyermeke született.

HALALOZÁS

Gombos Ferenc, dr. Gajó István Rudolf, Hajós Pál József, Dobó Béla Imre, Kovács Károlyné Jenei Julianna Anna, Kunszegi Györgyné Révész Julianna, Gazdag Istvánné Kozma Tereza, Sarok László, Molnár Antal, Szűcs Józsefné Schütz Emma, Kocsis István, dr. Rákai István László, Jóhart Lajos, Lippai Józsefné Dékány Zsuzsanna, Juhász István, dr. Cserne Jánosné Rák Pirokska, Zsiday Imréné Teichmann Gizella Irén, Kálló Mihályné Pintér Zsuzsanna, Gyömbér Jánosné Mesáros Erzsébet, Boldog Ignácné Mesáros Terézia, Cseh Béla, Szabó Józsefné Simon Mária, Fenyvesi László, Radnóti Márton, Faggyas László Odón, Frindt Henrikné Filipp Erzsébet, Vass Mihályné Gyuris Brigitta, Kozsó Ferencné Arokszállás Etelka, Vekerdi Sándor Józsefné Miskolczi Irén, Magyarai János, Bus István, Bozoki Györgyné Ördög Terézia, Deli István, Horváth Géza, Goda Miklós, Szili György, Karla Gyula, Tóth István, Keszthelyi Józsefné Lajkó Mária, Hajnal Pálné Blum Mária, Barszki Péterné Bartos Ilona, Winter Izabella, Karacsony Jánosné Antal Mária, Kozsó József, Füleki Jánosné Horváth Margit, Rengel Beláné Haász Kornélia, Nemeth Imre, Nagy Vilmosné Hegedűs Etelka, Kökény Mihály, Csamangó Istvánné Jambrik Etelka, Hidi József, Berg József Andrasné Hegedűs Etelka, Kósa János, Bórcsok Sándor Károly, Sánta Imre, Beck Dezsőné Weisz Róza, Markovics Istvánné Konkoly Ilona meghaltak

MIP? HOL? MIKOR?

1986. OKTÓBER 21., KEDD — NÉVNAP: ORSOLYA
A Nap kel 6 óra 11 perckor, és nyugszik 16 óra 48 perckor.
A Hold kel 18 óra 15 perckor, és nyugszik 10 óra 12 perckor.

VIZÁLÁS
A Tisza vizállása Szegednél hétfőn plusz 137 cm (áradó).

18.25: Képujság
18.30: Korzói adások — Budapest, Pécs, Szeged
19.35: Onnapi gyűjtés — Liszt Ferenc születésének 175. évfordulóján
A szüneten, Kb.
20.10: Hagymányos népi mesterségek Máramaroson — román kislilim — (ism.)
21.50: Szabadfoglású Birkózó-vb
22.50: Képujság

BELGRÁD 1.
13.40: Elmulasztottak — nezzék meg!
15.00: Mezopotámia ősi kulturái
15.30: Franciaországi tájképek
16.00: Jó napot! — tájékoztató mozaikmútor

17.00: Magyar nyelvű tv-napló
17.25: Kronika
17.45: Músor gyerekeknek
18.15: Egykor és most — művelődési műsor
18.45: Tv-kalendárium
18.55: Számok és betűk — vetélkedő

19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-napló
20.00: Lottóhúzás
20.05: Ausztrál filmciklus: játékfilm
21.35: Belpolitika
23.00: Tv-napló

BELGRÁD 2.
18.30: Zagrábi körkép
19.00: Természetbarátok — népszerű-tudományos film

19.30: Tv-napló
20.00: Zenés műsor
20.50: Tegnapi, ma, holnap
21.05: Spanyolországi harcok találkozó

21.50: Művelődési műsor
ÚJVIDEK
17.00: Híradó magyarul és szerbhorvátul

17.45: Akarni kell, merni kell!
18.15: A művészet világában
18.45: Ifjúsági fórum
19.15: Rajzfilm
19.30: Híradó magyarul
20.05: Játékfilm
21.25: Újvidéki képeslapok

BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET

Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.

EJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET

Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET

Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 órától másnap reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. sz. alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

GYERMEK FÜL-ORR-GÉGÉSZETI ÜGYELET

Minden kedden és csütörtökön 19 órától reggel 7 óráig, szombatonként reggel 8-tól déli 12 óráig a gyermek fül-orr-gégészeti ügyelet az Újszegedi Gyermek-kórházban van (Szeged, Odesz-szal krt. 37.). Telef. 22-655. Egyéb napokon a Fül-Orr-Gége Klinika tart ügyeletet (Szeged, Lenin krt. 11.). Telefon: 21-122.

FOGORVOSI ÜGYELET

Mindennap 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Telef. 14-420.

SOS LELKISÉGÉLY-SZOLGÁLAT

Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

BUDAPEST I.
8.55: Tv-torna
9.00: ITV
9.55: Mozgató
10.05: Láthatatlan arevonal — a Koreai NDK filmje
11.15: „Jó estét, jó estét...” — Farkas Ferenc zenés játékaiból — (ism.)

12.10: Képujság
15.40: Hírek
15.45: A repülés története — francia filmsorozat — 5. — (ism.)

16.35: Három nap tv-műsora
16.40: Szabadfoglású Birkózó-vb
17.30: Képujság
17.35: Reklám

17.40: Kalendárium
18.30: Iparvilág
18.50: Mini-Stúdió '86
18.55: Reklám

19.05: Tv-torna
19.10: Esti mese
19.20: Reklám
19.30: Híradó
20.00: Reklám
20.05: Rabszolgasors — brazil tv-filmsorozat — 8.

21.10: Betűreklám
21.15: Stúdió '86
22.15: Híradó '86
22.35: Himnusz

21.30: Interaktív műsor és tv
22.50: Az életpédal — (ism.)
23.20: A mai dézsés
24.00: Virágnevek
0.15: —
4.20: Éjfél után...

21.30: Interaktív műsor és tv
22.50: Az életpédal — (ism.)
23.20: A mai dézsés
24.00: Virágnevek
0.15: —
4.20: Éjfél után...

